

Transkribering av avsnitt 3 av podden Upp på bordet

Jesper Nietsche:

15 miljoner portioner med kött blev aldrig serverade. Konsumenter, bagerier och restaurangkök gick miste om 400 miljoner svenska ägg. Det är ett sätt att sammanfatta konsekvenserna av dels fågelinfluensan, dels utbrotten av salmonella i gris, nöt och fågelbesättningar i vårt land under perioden 2020 till 2022. Så hur allvarligt är hotet från olika smittor för vår livsmedelsproduktion? Stora anläggningar, innebär de större risker? Hur ska vi hindra att virus och bakterier letar sig in till höns, grisar och nötkreatur? Välkomna till Upp på bordet -en podd om svensk livsmedelsförsörjning från Jordbruksverket. Jag som pratar heter Jesper Nietsche.

Idag ska vi tala om smittsamma djursjukdomar och hur de påverkar förutsättningarna för att vi ska få mat på bordet. Jag har med mig två gäster i studion. Jag börjar med att säga varmt välkommen Karl Ståhl, statsepizootolog på Statens Veterinärmedicinska anstalt eller SVA, så kan man förkorta det.

Karl Ståhl:

Tack så mycket!

Jesper:

Vad kul att du ville vara med på Upp på bordet-podden! Jag tänkte kolla med dig, Karl, om du är på en mingelfest och så hamnar du med helt obekanta människor vid ett bord som direkt frågar: Statsepizootolog, vad jobbar du med då? Vad svarar du på en sådan fråga?

Karl:

Ja, det var ju ganska svårt för några år sedan, för då var det ett ord som inte många förstod. Men efter covid-19-pandemin och en statsepidemiolog som fick mycket media så är det enkelt att referera till den personen. Och sedan får man beskriva

skillnaderna. Men jag jobbar på Statens veterinärmedicinska anstalt och där är jag ansvarig för frågor som rör smittsamma sjukdomar hos djur. Och dessutom är jag kris- och ledningschef i samband med stora smittsamma händelser.

Jesper:

Jätteväkommen till Upp på bordet! Katharina Gielen, vår smittskyddschef på Jordbruksverket.

Katharina Gielen:

Ja tack!

Jesper:

Kul att du vill vara med också.

Katharina:

Absolut.

Jesper:

Jag tänkte om man nu tar den här mingelfestreferensen eller liknelsen? Om du står på en fest med lite bubbel och snittar och så är det någon som frågar som inte känner dig. Smittskyddschef på Jordbruksverket. Vad är det du gör där? Smitta? Skyddar du Jordbruksverket från smittor eller?

Katharina: Jo, nog för att jag är lite yrkesskadad och säkerligen ibland påminner mina kollegor om att stanna hemma när ni är sjuka och tvätta händerna. Så skulle jag beskriva att rollen jag har är på en övergripande nivå. Jag är ansiktet utåt för Jordbruksverket i smittskydd och djurhälsofrågor och har ett strategiskt ansvar.

Jesper:

Läget för den svenska livsmedelsproduktionen. Om man då ser vilket hot utgör olika typer av djursmittor för produktionen av livsmedel och vår förmåga att få mat

på bordet. Vad tänker ni rent spontant på den? Katharina eller Karl, vem vill börja?
Karl?

Karl:

Jag kan börja. Då kan man säga att utgångspunkten är att vi har generellt ett gott snittläge hos svenska djur med duktiga producenter, kunniga producenter och vi har ett bra veterinärväsende. Men samtidigt har vi sedan ett par år tillbaka levt under ett väldigt stort smitt-tryck där smittorna har varit i händelsernas centrum. Då har det ju dels varit hos människor, med covidpandemin, men sedan också på djursidan där vi haft väldigt omfattande sjukdomsutbrott. Dels har vi haft SARS-CoV-2, det som orsakar covid på människor, det har vi haft hos mink. Vi har haft stora fågelinfluensautbrott som kommer från vilda fåglar och sedan har drabbat fjäderfäanläggningar och så har vi haft salmonellautbrott, stora salmonellautbrott och vi haft spridning av salmonella av en typ som vi inte haft på 40 år i miljön hos vildsvin. Så vi har en ny situation än tidigare skulle jag säga. Där vi har smittor runtomkring oss som vi måste hantera på något sätt.

Jesper:

Varför har det blivit så här?

Karl:

Det är en jättebra fråga och svårt att svara på kanske, så det är säkert multifaktoriellt, många olika faktorer. Men det handlar ju dels, mycket handlar ju om hur, även om det är vilda djur till tama djur så handlar det mycket om hur människor beter sig. Att ofta behöver de här smittorna hjälp av människor för att förflytta sig eller för att föröka sig och förändras. Salmonella Choleraesuis som vi fått in, där tror vi att människor har varit med och hjälpt till att få in det i landet. När det gäller fågelinfluensa, där vi nu har upplevt de värsta säsongerna i historien i Europa under de senaste åren. Där finns det också mänskliga aktiviteter i bakgrunden som är globala.

Jesper:

Katharina, vad tänker du kring nuläget och utmaningar? Ja, jag tänker att smittskydd är intimt kopplat till hållbarhet och med den strukturomvandling som har skett över tid mot större besättningar. Så när vi väl får utbrott så är det ju många djur som drabbas på en och samma gång och det leder dels till ökat

djurlidande. Sedan är det ju inte alla smittor som djuren själva blir sjuka av, men fågelinfluensa, där uppstår ju faktiskt ett djurlidande. Och sen då stora förluster, kostnader både för företaget och för staten. Och vi får större tapp i produktionen när vi har större besättningar, som kan påverka livsmedelsförsörjningen. Det såg vi under det stora fågelinfluensautbrottet 2021 när Sveriges största äggproducent drabbades. Att det faktiskt blev en nedgång i partihandelns invägning av ägg på 15 procent. Så visst har den påverkan.

Jesper:

Jag tänker så här, för om vi håller bara kring den frågan om stordrift eller väldigt stora anläggningar. Det är ju en fråga som inte minst nu senaste månaderna har kommit upp i den allmänna debatten igen. Karl, vad tänker du kring just stora anläggningar och finns det en risk för i slutändan livsmedelsproduktionen med stora anläggningar? Hur ser den risken ut?

Karl:

Risk brukar man dela upp i sannolikhet och konsekvens, och sannolikheten här är då sannolikheten för att man får in en smitta och konsekvensen kan vara de ekonomiska konsekvenserna eller djurlidande med mera. Och att konsekvensen blir större i en stor besättning, det är det ju helt klart. Det blir större kostnader, det blir större livsmedelsförluster, det blir mer djurlidande. Så det är helt klart. Och när det gäller sannolikheten för att få in en smitta så är det så att om man gör stora studier och tittar på riskfaktorer, då är storlek på besättningen alltid en riskfaktor. Och det beror på att en stor besättning har fler kontakter än en liten besättning. Och en kontakt kan vara att man får in foder, man får in strö, man får in halm och hö eller personal. Varje sådan kontakt är potentiellt en risk. Men sedan är det också så att en stor besättning ofta har förutsättningar för att jobba mer systematiskt med sitt smittskydd, sin biosäkerhet. De har ofta bättre biosäkerhet, om man generaliserar, än väldigt små besättningar och på så vis kan man ju sänka sannolikheten för att få in smitta. Så det finns egentligen inga jätteenkla sammanhang eller samband mellan storlek på besättning och sannolikheten.

Jesper:

Katharina, Jordbruksverkets perspektiv?

Katharina:

Vi kan ju börja med att säga att det ligger ju inte på Jordbruksverkets bord att begränsa företagandet. Det är ju mer en politisk fråga. Men vi har ju faktiskt tittat på frågan i en utredning som vi lämnade till regeringen för ett år sedan ungefär. Vi kallar den för zoonosrapporten. Och där så gör vi ju bedömningen att idag så har vi inte vetenskapligt underlag eller beprövad erfarenhet för att säga var en sådan gräns, ur ett smittskyddsperspektiv är det vi pratar då, det är ju sådant underlag som vi myndigheter SVA, Jordbruksverket kan förse i så fall regeringen med, att här skulle vi behöva en begränsning, men i dag har vi inte det.

Jesper:

Om du skulle nämna en utmaning eller ett problem som du tycker är särskilt bekymrande eller särskilt viktigt att arbeta mer med, vad skulle du välja då?

Katharina:

Ja, jag skulle vilja nämna två om jag får det, men i det här sammanhanget är det väldigt svårt att inte nämna veterinärbristen.

Jesper:

Varför?

Katharina:

Ja, därför att vi är beroende av veterinärerna i fält för att både upptäcka och förhindra smittor, men också när det när vi väl har utbrott för bekämpningen i fält. Och det är som det verkar, färre och färre som vill arbeta med lantbrukets djur. Men å andra sidan, det har nyss lämnats och gjorts en statlig utredning på området, så på sikt kan läget säkert förbättras. Men nu är det tämligen prekärt med veterinärbristen.

Jesper:

Det var det första.

Katharina:

Och den andra. Det är en utmaning då och det är det här påbörjade förändringsarbetet som SVA och Jordbruksverket håller på med. Hur vi hanterar att bekämpa salmonella och behovet av att förändra synen på salmonella som smittämne. Den har fått en särställning bland zoonoserna som den kanske inte förtjänar, men där spelar historiken in varför det är så. Men om vi ska gå emot en förändrad hantering så behöver vi ha med oss dels hela kedjan så det är många som ska med på tåget och det ser jag som lite utmanande, men absolut inte omöjligt.

Jesper:

Karl. Är det något som du sitter och känner att det här är ett orosmoln på horisonten som jag särskilt vill lyfta när vi pratar om djursmittor?

Karl:

Kanske vår förmåga att förutspå och upptäcka tidigt nya smittämnen som sprids eller smittämnen som sprids på ett nytt sätt och som kan ställa till problem. Det som vi upplevt under senare år, dels med covid, som ju är en sjukdom från djur från början som sprids till människor och även med fågelinfluensan som betar sig på ett nytt sätt. Om vi har en förmåga att upptäcka de händelserna ännu tidigare så har vi också en möjlighet att förebygga omfattande smittspridning och minskar då konsekvenserna av dessa typer av smittor. Och sedan för att stötta lantbrukare och producenter i Sverige så behöver vår förståelse för hur smittorna tar sig in i besättningar bli ännu bättre så att vi kan hjälpa dem att bli ännu bättre i sitt smittskyddsarbete.

Jesper:

Varför är det så svårt att veta hur och varför smittor kommer in i en besättning?

Karl:

Förmodligen för att det finns så många olika vägar. Därför är det svårt att identifiera dem i varje enskilt fall. Det är väldigt sällan man lyckas identifiera dem faktiskt. Men det behövs ju. Vi måste ju veta vilka brister som finns i smittskyddet för att kunna täppa till dem. Jag tror det är väldigt viktigt, och sådan forskning pågår ju. Bland annat så tittar vi på fågelinfluensautbrottet 2021 och försöker förstå det.

Jesper:

Nu ska vi prata mer om smittor i praktiken och vi har med oss på telefon Mattias Espert. Välkommen Mattias!

Mattias Espert:

Tack så mycket!

Jesper:

Du är grisföretagare, du är utbildad lantmästare och du är dessutom ordförande i branschorganisationen Sveriges Grisföretagare. Är det en korrekt introduktion av dig?

Mattias:

En helt korrekt introduktion.

Jesper:

Idag när vi i Upp på bordet pratar om smittsamma djursjukdomar och påverkan på livsmedelsproduktionen så har vi tagit med dig även för att du under 2020 drabbades du av ett ganska omfattande utbrott av salmonella. Vill du kort berätta vad det var som hände för dig och ditt företag?

Mattias:

Ja, det kan man säga. Jag är ju då en större grisproducent och har lite olika företag. Vi har två stycken, Making Bacon AB och Smågris Syd AB som ligger rätt långt ifrån varandra och är helt oberoende av varandra när det gäller djurflöde och foder och personal och alltihopa. Och de är då ca 1500 suggor i smågrisproduktion per ställe. Och hemma på föräldragården, på Making Bacon AB, så drabbades jag då 2020, efter faktiskt en nybyggnation, jag hade bara varit igång i ett halvår ungefär med produktionen så drabbades min besättning av salmonella typhimurium som uppdagades då via en obduktion från min köpare av mina smågrisar. Och det resulterade i en spärr av anläggningen och sen en omfattande provtagning för att se spridningen av det i själva besättningen och då konstaterar man att i princip alla avdelningar hade någonstans mellan 20 och 25 procent infekterade djur. Så där

blev ju beslutet taget ganska snabbt, vilket gläder mig, att vi tömmer besättningen och gör en rigorös sanering och börjar om igen eftersom att det var så spritt i hela besättningen, vi hade liksom svårt att spärra av rena områden och börja flytta och rena. Det blev väldigt omfattande och det är det är ju egentligen, om man bortser från det ekonomiska och allt det så är det en tuff tid. Dels att man slår ut något man har byggt upp och det är personal, tio medarbetare som ska göra någonting under tiden innan man har kommit igång och det är mycket djur som ska bort på olika sätt. Nu tycker jag vi löste det väldigt bra med slakt i särskild ordning där man kunde skicka djur som var provtagna som visade sig vara rena. Vi löste det tillsammans med Jordbruksverket i detta fall på ett väldigt bra sätt, så bra man kan göra som jag upplevde det då.

Jesper:

Och vi har ju, vi sitter ju här och pratar Katharina Gielen, Karl Ståhl och jag kring just frågor som rör smittutbrott och påverkan på livsmedelsproduktionen och Mattias nämner ju här samverkan med Jordbruksverket. Katharina, vad är dina tankar kring det som hände 2020?

Katharina:

Ja, Jordbruksverket är ju den myndigheten som har ansvar för att bekämpa smittor och utbrott och fatta de beslut som behövs för att bli av med smittan. Till exempel vid salmonella eller fågelinfluensa. Så det är ju den ansvarsfördelningen som vi har. Men sedan ligger det ju naturligtvis ett ansvar på den enskilde djurägaren, producenten. Alltså, i grunden så är det ju Mattias som har ansvaret för smittskyddet i vardagen i sin besättning. Så ser ju ansvarsfördelningen ut.

Jesper:

Jag tänker att rollerna sinsemellan Jordbruksverket som ansvarig myndighet för bekämpningen av smittan i ett givet läge och Karl för övervakningen eller riskvärderingen av alla smittor. Ett så här stort utbrott som vi pratar om 2020, Karl, din roll som statsepizootolog?

Karl:

Om vi börjar med SVA:s roll så är det som du säger att vi är en riskvärderande myndighet och det betyder att vi är en expertmyndighet. Vi stödjer Jordbruksverket och veterinärerna med underlag för deras hantering och dessutom har vi ett

diagnostiskt labb. Så vi är vad man kallar nationellt referenslabb för de flesta djursjukdomar, bland annat salmonella. Så i det här fallet så bekräftar vi diagnosen på labb och vi typer också salmonellabakterien som då sedan blir ett stöd i smittspårning. Och i den här smittspårningen där försöker man ju hitta källan till utbrottet och då stöttar vi Jordbruksverket i det arbetet också.

Jesper:

Vi var inne tidigare i diskussionen, Karl, Katharina och jag, kring en fråga som väldigt ofta blir aktuell och som är aktuell nu i närtid också. Det handlar om diskussionen kring storleken på besättningar och vilken betydelse det kan ha för både risken och konsekvenserna i samband med smittoutbrott. Vi börjar med dig Mattias. Dina anläggningar, de är hyfsat stora kan man väl säga.

Mattias:

Ja.

Jesper:

Hur tänker du som företagare kring det här med ... Ser du att det är någon typ av risktagande när det gäller att ha stora produktionsanläggningar utifrån smittskyddsaspekten?

Mattias:

Ja, det är klart att det är. Konsekvenserna av en allvarlig smitta i en besättning som är stor är ju större än en mindre besättning, både vad det gäller djurhantering och om man ska ta bort djur och annat. Men det är ändå framför allt den ekonomiska aspekten. Så det är ett avvägande kring hur man ska hantera byggnationer och vilken storlek det är kontra den ekonomiska vinningen med att vara effektiv. Vilket jag tycker att jag då är i och med att vi var nybyggda, vi är med i Smittsäkrad besättning, jag tillhör SPETS, jag har allt under rätt tak, jag har rigorösa smittskyddgränser jag har till och med två lastmaskiner och en lastmaskin som tar till exempel halmen till stallet och sätter på en platta som då är den rena ytan inne i stallet där en annan lastmaskin tar vid. Så det är det som jag kan bli besviken på. Det är ingens fel, men jag kan ju bli besviken på mig själv och det man råkar ut för när man lägger verkligen miljoner på att hitta system som ska säkerställa att smittan inte ska komma in och sedan helt plötsligt så har man den där. Och sedan blir det att man känner sig orättvist behandlad. Och jag kan inte säga av vem att det

är ju inte av någon. Men det känns ju lite jobbigt när man verkligen har byggt nytt, i mitt fall för nästan 50 miljoner och sedan händer det så snabbt efter. Och sedan det här: Var kommer smittan ifrån? Det vet jag fortfarande inte. Och det är jobbigt, framför allt när man lägger miljoner och åter miljoner på en sanering när du inte ens vet vad du sanerar efter. Och hur man ska komma åt det vet jag inte, men det är ju tufft.

Jesper:

Vad kan Jordbruksverket som myndighet göra, om vi nu ser att det ska finnas så bra förutsättningar som möjligt för att producera livsmedel i Sverige, och det ska finnas det både om vi pratar om stora anläggningar och små anläggningar.

Katharina:

Ja, och nu pratar vi ju här om Mattias som drabbades av salmonella och vi pratar om stora besättningar och just utifrån den strukturomvandlingen som har skett över tid och också en hel del andra faktorer som påverkar, har gjort att vi har påbörjat en översyn just av hur vi hanterar salmonella. För konsekvenserna blir väldigt stora med den strategin vi har i dag. Så det är ju ett arbete som pågår nu med att lägga om strategin för hur vi hanterar och där tittar vi bland annat på biten med livsmedelsförluster, alltså att vi ska minimera konsekvenserna när man får ett sånt här utbrott och också förändra attityden till salmonella som smittämne är också någonting som vi behöver jobba med. Det har fått en särställning ibland smittämnen eller zoonoser som den kanske inte förtjänar.

Jesper:

Jag tänkte, jag vet Mattias, du är på väg mot ett flyg snart. Får avrunda den här diskussionen snart. Men jag tänkte avslutningsvis bara fråga: När vi pratar om behovet av att stärka smittskyddet inom bland annat lantbruket, inom djurproduktionen. Har du några tankar eller önskemål kring vad du ser, ur ditt perspektiv, som skulle behövas för att förutsättningarna ska bli bättre? För att kunna ha ett ännu bättre smittskydd?

Mattias:

Ja, smittskyddet, givetvis, det går ju till min största kontaktyta utifrån. Det är ju foder. I mitt fall så köper jag in åtta tusen ton foder varje år som kommer att komma till mina besättningar. Där är givetvis en enorm kontaktyta om det skulle gå

fel nånstans på något ställe som jag inte rör över. Sen tror jag, vad jag skulle vilja ha är ju, jag köper mycket av det Katharina säger att vi kanske ska ändra inställning och syn på smittan som sådan och avdramatisera det lite grann men samtidigt kunna bli ... Hur sanerar man på ett bra sätt? Hur upptäcker man det snabbt? Kan man se det i besättningen tidigare och hitta vägar som gör att man kan fånga upp problematiken så snabbt som möjligt och sedan minimera det. Och sen fortsätta givetvis på våra rigorösa interna smittskyddsgränser och de bitarna.

Jesper: Jättebra Mattias, du jag hörde att det plingade nu. Tusen tack för att du hann vara med!

Mattias:

Super, tack så mycket.

Jesper: Tack tack, hej!

Ja, vi har kommit fram till momentet i Upp på bordet-podden som heter Sant, falskt, eller mitt emellan. Jag har ett kuvert framför mig. Där finns ett antal hopvikta lappar med påståenden som kopplar till dagens ämne. Och det ni ska göra nu är att ni drar i tur och ordning varsin lapp, läser högt och så får ni svara. Kort och koncist, är det sant eller falskt eller mittemellan? Och lite utveckla varför ni tänker så. Och så får ni jättegärna gå in och kommentera varandras påståenden. Men jag tänker Karl, du får börja med att dra en lapp.

Karl:

Tack! Väldigt spännande.

Jesper:

Ja, det är meningen.

Karl:

Den bästa lösningen är att prioritera forskningen för att få vaccin mot fågelinfluensa och afrikansk svinpest och sedan vaccinera alla besättningar. Svår fråga, men jag skulle säga mittemellan. Naturligtvis är det så att det vore jättebra att ha effektiva vaccin som är lätta att använda och billiga och tillgängliga för att

minska risken för att djur ska bli sjuka och att de sprider vidare. Men vi vet också att det finns inga sådana enkla genvägar. Utan ett gediget smittskyddsarbete är och kommer alltid vara centralt. Med vaccin så lyckas man väldigt sällan stoppa smittspridning. Det har vi sett, inte minst med covid-19-pandemin där man sprider ju smittan vidare, man blir inte så sjuk. Så att svaret är någonstans mellan falskt och mittemellan.

Jesper:

Spännande, spännande. Då är det Katharina som får dra en lapp.

Katharina:

Spänningen är olidlig.

Jesper:

Ja, det får vi säga.

Katharina:

Vildsvin kan sprida salmonella choleraesuis och afrikansk svinpest till tamgrisbesättningar. Därför bör den svenska vildsvinsstammen utrotas.

Jesper:

Jaha, sant, falskt eller mittemellan?

Katharina:

Första delen är ju sant, att vildsvinen kan sprida salmonella och afrikansk svinpest till tamgrisar. Om stammen ska utrotas. Utifrån ett smittskyddsperspektiv så skulle jag säga att det är falskt att det behövs en utrotning. Möjligtvis en uttunning, men det målet är vi väl på väg emot? Vildsvinsstammen har väl minskat?

Jesper:

Karl, vill du komplettera det?

Karl:

Jag skulle säga att för det första skulle det vara väldigt, väldigt svårt att åstadkomma att utrota vildsvinsstammen. Även om man har gjort det historiskt så är det väldigt svårt och kräver förmodligen omöjligt, de är en väldigt livskraftig population eller stam. Och det är sant som Katharina säger, att den har minskat. Om det är något långsiktigt eller om det är tillfälligt, det vet vi inte. Så jag tror inte det är vägen framåt. Men det är inte riktigt våra frågor, den typen av frågor.

Jesper:

Vem äger de frågorna?

Karl:

Det är väl Naturvårdsverket och politikerna. Vi hinner varsin sista lapp också. Karl, du får ta en där.

Karl:

Oj. Storskalig djurhållning ökar risken för uppkomst av muterade virus som kan sprida sig till människor. Ja, det är den här frågan som vi har tittat på i det regeringsuppdrag som Katharina nämnde innan, zoonosutredningen. Får man in ett smittämne, ett virus som har benägenhet att förändra sig så är sannolikheten större att det sker om den kommer in i en stor besättning. Ju fler djur den passerar så är det större sannolikhet att den faktiskt förändras på något sätt. Men uppkomsten måste först introduceras och sedan måste den spridas för att någonting ska ske. Men det finns något förhållande mellan den här sannolikheten och populationen eller storleken på de drabbade djuren. Så att i någon grad är det kanske sant.

Jesper:

Men det låter som att det är just det här återigen, frågan är mer komplex än att det bara går att säga att ja, så är det.

Karl:

Absolut, oftast så krävs det också att smittan har hoppat mellan olika arter, olika värdar. Då är det ännu större chans att de förändras eller att det finns någon annan anledning för smittämnet att förändra sig. Är det jättevälanpassat för en viss art så finns det inte så jättemycket anledning för smittämnet att förändra sig. Det finns en massa faktorer som påverkar.

Jesper:

Katharina, du har en sista lapp här också.

Katharina:

Att myndigheter tvingar alla hobbyhönshållare att hålla sina hönor inomhus månader i sträck på grund av risken för fågelinfluensa är djurplågeri. Svar Falskt.

Jesper:

Okej. Varför?

Katharina:

För att ansvaret för att djuren mår bra, för djurskyddet, ligger hos den enskilde djurägaren eller hönsägaren i det här fallet. Sedan är grundprincipen vad gäller våra restriktioner är ju att fåglarna ska hållas inomhus. Men om man inte är kommersiella, så man säljer inte ägg eller produkter, då kan man ju ha djuren hönsen ute. Inhägnat. Alltså, hela grundprincipen handlar ju om att minska kontakten med vilda fåglar. Så att man får liksom, det får man ha i åtanke när man ordnar för sina djur och hur en sådan inhägnad ska se ut. Skydda mot vilda fåglar och det är foder och vatten som är väldigt viktigt att skydda.

Jesper:

Bra. Jag tror att många som lyssnar studsar över just konsekvenserna av utbrott. Kostnader, förlorad mat, pengar, och funderar på: är det rimligt? Det är ju en fråga i sig, alltså kan vi förändra läget på något sätt? Kan vi göra risken och konsekvenserna för omfattande utbrott mindre? Katharina?

Katharina:

Ja, det kan vi. Får väl börja med att säga att de smittor som vi bekämpar, de är ju lagstadgade. Det finns ju ett regelverk som säger att vi ska och hur vi ska göra. Och sen det här med ersättningar. Som sagt, riksdag och regering har bestämt att drabbas man av utbrott och ingripande beslut så har man rätt till ersättning. Sen är det naturligtvis upp till både oss och den drabbade producenten att hålla nere kostnaderna. Det ska ju vara kostnadseffektivt. Men förändra läget? Ja. Och det tycker jag är en förändring som jag sett över tid. Hur vi arbetar med smittskydd där vi numera mycket tydligare väger in hållbarhetsaspekterna. Och har med i tänket det här med livsmedelsförluster. Djur som föds upp för att gå in i livsmedelskedjan, att bli mat ska också göra det så långt det bara går. Det är ju det utgångsläget vi har och det är också ett utgångsläge för förändringsarbetet kring salmonella som pågår nu. När vi ser att det inte längre är funktionellt som vi bekämpar och hanterar salmonella. Livsmedelsförlusterna är för stora och till del onödiga. Så att vi kan absolut arbeta med att förändra läget.

Jesper:

Om vi bollar över till Karl. Vad är din och din myndighets roll när det gäller att förändra läget så att smittskyddet i praktiken blir bättre eller mer robust och gagnar livsmedelsproduktionen?

Karl:

Dels handlar det om att generera ny kunskap genom forskning och utveckling för att vi ska förstå. Ha ännu bättre förståelse för varför smittor sprids och de nya scenarier som vi ser att vi kan förstå ännu bättre. Sen så handlar det kanske om att förbättra våra förmågor, vår förmåga att upptäcka smittor och att som sagt förutspå smittämnen eller smitthändelser. Och sedan finns det ju delar också i den samverkan vi har mellan myndigheter. Även om vi jobbar väldigt bra tillsammans och har mellan myndigheterna så finns det delar där också som kan tydliggöras och förbättras som kan göra att vi blir ännu effektivare. Sedan är det ett problem som har identifierats sedan många år tillbaka och det är i vilken grad vi kan dela information och dela data mellan myndigheter som också ställer till problem ibland.

Jesper:

Och om man, den blir jag nyfiken på, för om man tar perspektivet då hur, för den breda allmänheten, de som vill ha mat på bordet och så, vilken nytta. i slutändan,

skulle det innebära att myndigheter kan dela data på ett sätt som vi inte kan i nuläget?

Karl:

Det kan förbättra vår förmåga att både förutsäga och att smittspåra. Att vi kan jämföra information som vi har med information som man har från folkhälsosidan, Folkhälsomyndigheten, för att säga något om i vilken grad olika smittämnen är besläktade. Om man kan underlätta det så kan vi också bli snabbare på smittspårning och kanske snabbare sätta in åtgärder.

Jesper:

Och för att sätta punkt för den här spaningen kring vad som är på gång och vad som behövs så tänker jag att vi slutar med en väldigt enkel fråga. Hur lång tid tar det innan vi har ett riktigt bra smittskydd på djursidan? Karl.

Karl:

Jag tror att vi kan säga att vi har ett bra smittskydd, men det är såklart relativt. Och vi kommer väl aldrig ha en situation där vi inte får in smittor och har smittoutbrott utan vi får försöka vara så bra som möjligt på att upptäcka dem och hantera dem effektivt så att kostnaderna blir så, eller effekterna, konsekvenserna, blir så små som möjligt. Och det kan vi alltid skriva på.

Jesper:

Katharina, utifrån det Karl sammanfattar här, ser du när, vilket år, kan vi vara nöjda med skruvandet?

Katharina:

Ja, nöjda blir vi nog aldrig. Det dyker upp någon ny faktor att ta hänsyn till. Men återigen, om vi kan genomföra de förslagen som redan finns så har vi kommit en bit på väg inom fem år.

Jesper:

Fem år. Bra.

Katharina:

Vågar man säga sånt? Fem år blir bra.

Jesper:

Vi får göra en uppföljning om fem år och se var vi har landat. Superbra och tack för samtalet! Vi har ju pratat om smittsamma djursjukdomar och påverkan på livsmedelsproduktionen i Sverige. Utmaningar som vi ser här och nu. Men också vad det är vi pratar om när vi pratar om ett bra smittskydd, hur det ser ut i nuläget och hur ett bra smittskydd i Sverige kan utvecklas och bli bättre. Mycket utifrån förändringar som vi ser i vår omvärld och faktorer som ökade risker för introduktion via vilda djur eller via miljön. Jag vill säga stort tack för att du vill vara med i Upp på bordet Karl Ståhl.

Karl:

Tack så mycket! Var väldigt trevligt, trevligt samtal.

Jesper:

Och Katharina Gielen, Jordbruksverket. Jättekul att du ville vara med i Upp på bordet.

Katharina:

Ja självklart. Det här är ju livsviktiga frågor.

Jesper:

Ja, varför är de livsviktiga tänker du?

Katharina:

Jo, för det handlar om vår livsmedelsförsörjning och vikten av att man verkligen förstår att smittskydd är en del i vår livsmedelsförsörjning.

Jesper:

I dagens Upp på bordet där vi sätter punkt för denna mycket intressanta diskussion om smittor och livsmedelsproduktion. Vi är tillbaka med ett nytt avsnitt och hoppas att ni vill lyssna då. Tack och hej!